МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3 (50), 2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетингові інструменти мінімізації”

м. Київ, МАУП, 23 грудня 2025 р.

Київ
2025

Ю. В. Лесик, А. А. Телендій
Бюджетно-фінансове забезпечення політики продовольчої безпеки держави в умовах невизначеності *144*

О. Л. Донченко, А. А. Телендій
Фінансові механізми мінімізації ризиків продовольчої безпеки в державному управлінні в умовах невизначеності *147*

М. М. Брендак, А. А. Телендій
Прогнозування продовольчих ризиків як інструмент стратегічного публічного управління в умовах невизначеності *150*

І. М. Капеліста
Роль державної політики у забезпеченні продовольчої безпеки на засадах сталого розвитку *153*

О. О. Мухін
Публічноприватне партнерство у розвитку нерухомості як інструмент мінімізації ризиків продовольчої безпеки *155*

М. А. Андрєєв
Соціальна інвестиційна політика як механізм відновлення людського капіталу та підвищення продуктивності економіки в Україні *157*

Є. Я. Черняк
Чорноморська зернова ініціатива: можливості та обмеження міжнародного забезпечення продовольчої безпеки в умовах війни *159*

О. П. Денега
Аналіз ризиків та фінансово-маркетингові інструменти забезпечення продовольчої безпеки в умовах невизначеності *162*

Т. М. Купріянова, Н. В. Макарчук, В. М. Мирончук
Вплив способів зберігання на тривалість періоду спокою мікробульб різних сортів картоплі *164*

О. П. Пікіч, О. В. Вишневська
Економічна ефективність комплексного застосування агротехнічних заходів у технології вирощування насіннєвої картоплі *166*

О. В. Вишневська, І. В. Левківський
Економічна ефективність виробництва насіннєвої картоплі за використання рістрегуляторів рослин *169*

Н. В. Писаренко, М. М. Фурдига, Н. А. Захарчук, Т. М. Олійник
Селекційний потенціал картоплі як стратегічний ресурс продовольчої безпеки в умовах воєнного стану та кліматичних змін *171*

Н. М. Маньковський
Ризик-орієнтоване управління продовольчою безпекою територіальних громад в умовах невизначеності *174*

2. Підтримка аграріїв у бюджеті-2026: відновлення виробництва, розмінування та розвиток фермерства. *Міністерство фінансів України*. 2025. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/pidtrimka_agrariiv_u_biudzheti-2026_vidnovlennia_virobnitstva_rozminuvannia_ta_rozvitok_fermerstva-5488
3. Фінансові механізми забезпечення продовольчої безпеки. *Дніпровський державний аграрно-економічний ун-т*. 2025. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21725/1/forum-2025-207-209.pdf
4. Державний бюджет України на 2025 рік: аналіз видатків на агропромисловий комплекс. *Аналітичний центр Асоціації фермерів та приватних землевласників України*. 2025. URL: https://afu.org.ua/analytics/byudzhet-2025-apk
5. Міжнародна фінансова допомога аграрному сектору України у 2024–2025 рр. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/mizhnarodna-finansova-dopomoga-agrarnomu-sektoru-ukrayini-u-2024-2025-rr
6. Бюджетне забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. *Економіка АПК*. 2025. № 2. URL: https://eapk.com.ua/en/article/read/byudzhetne-zabezpechennya-prodovolchoyi-bezpeky-v-umovah-voyennogo-stanu .

О. Л. ДОНЧЕНКО
здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

А. А. ТЕЛЕНДІЙ
канд. наук з держ. упр., доцент кафедри ННІУЕБ

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Фінансові механізми мінімізації ризиків продовольчої безпеки є ключовим елементом публічного адміністрування, що дозволяють державі стабілізувати виробництво, забезпечити доступність продуктів та підвищити стійкість харчових систем до зовнішніх і внутрішніх шоків. В Україні, де продовольча безпека продовжує зазнавати тиску від війни (мінування земель, енергетичні атаки, дефіцит ресурсів, логістичні обмеження), фінансові інструменти набувають особливого значення для компенсації втрат, стимулювання виробництва та захисту вразливих груп населення [1].

Фінансові механізми розуміються як комплекс бюджетних, кредитних, субсидійних, гарантійних та резервних інструментів, що спрямовані на зниження ймовірності та наслідків ризиків продовольчої безпеки (виробничих, економічних, соціальних). Актуальність теми посилюється обмеженістю ресурсів у воєнний період та необхідністю ефективного їх використання для

досягнення цілей Стратегії продовольчої безпеки до 2027 року. Метою даних тез є розкрити сутність фінансових механізмів, їх види, застосування в державному управлінні України та напрями вдосконалення.

Фінансові механізми базуються на принципах [2]:

- цільової спрямованості — ресурси концентруються на пріоритетних ризиках (виробництво ключових культур, доступність для вразливих груп);
- пропорційності — обсяг фінансування відповідає рівню ризику та потенційним втратам;
- ефективності — максимізація ефекту на одиницю витрат;
- прозорості — контроль за розподілом та використанням коштів;
- комплексності — поєднання бюджетних, кредитних та страхових інструментів.

Нормативно-правова основа включає [3]:

- Стратегію продовольчої безпеки України на період до 2027 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р);
- Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України";
- Державний бюджет на 2025–2026 роки (програми підтримки АПК);
- постанови КМУ щодо дотацій, компенсацій, пільгового кредитування;
- міжнародні угоди та програми (FAO, Світовий банк, ЄС — гранти на відновлення).

Фінансові механізми спрямовані на мінімізацію виробничих (втрата врожаю), економічних (зростання витрат), соціальних (падіння доступності) та логістичних ризиків.

Система фінансових механізмів охоплює такі ключові групи [4]:

• прямі бюджетні дотації та компенсації: дотація на гектар оброблюваних земель (особливо для прифронтових та деокупованих регіонів); компенсація витрат на пальне, добрива, насіння, електроенергію для теплиць; компенсація за пошкоджені посіви (до 4700 грн/га, обмеження до 2000 га на господарство);

• пільгове кредитування та гарантії: програми "Доступні кредити 5–7–9 %" для аграріїв; Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві (розширення на небанківські установи); державні гарантії за аграрними нотами та кредитами;

• грантові та відновлювальні програми: гранти на розвиток фермерства, тваринництва, утримання корів/кіз; міжнародні програми (FAO — насіння та добрива через Державний аграрний реєстр); фінансування розмінування, відновлення меліорації, елеваторів;

• резервні та інтервенційні фонди: формування державного інтервенційного фонду (закупівля врожаю для стабілізації ринку); резерви продовольства для кризових ситуацій;

• податкові та страхові стимули: податкові пільги (зниження ПДВ, звільнення від податку на землю); підтримка страхування врожаю (часткове відшкодування премій).

На місцевому рівні механізми реалізуються через бюджети ОТГ (локальні програми підтримки домогосподарств, ярмарки, комунальні підприємства).

В умовах невизначеності основні виклики [5]:

- обмеженість бюджетних ресурсів у воєнний період;
- затримки в розподілі коштів та бюрократичні бар'єри;
- недостатня охопленість малих фермерів та прифронтових господарств;
- ризики неефективного використання (корупція, цільове невикористання);
- залежність від міжнародної допомоги.

Пропозиції щодо вдосконалення [6]:

- збільшити частку цільового фінансування в бюджеті на ризикоорієнтовані програми (розмінування, енергозабезпечення АПК);
- розширити Фонд гарантування кредитів та спростити доступ для мікро- та малих фермерів;
- повністю цифровізувати розподіл допомоги через Державний аграрний реєстр (прозорий моніторинг);
- запровадити механізм страхування ризиків на державному рівні (часткове субсидування премій);
- посилити міжнародне партнерство (FAO, ЄС, Світовий банк) для грантів на відновлення інфраструктури;
- ввести обов'язкову оцінку ефективності фінансових механізмів (ex-post аналіз).

Фінансові механізми мінімізації ризиків продовольчої безпеки є потужним інструментом державного управління, що дозволяє компенсувати воєнні втрати, стимулювати виробництво та захищати доступність продуктів. В Україні вони демонструють адаптивність (дотації, кредити, гранти), але потребують більшої прозорості, цифровізації та ризикоорієнтованості. Подальше вдосконалення цих механізмів, посилення бюджетного фінансування та міжнародної співпраці дозволить суттєво знизити вразливість продовольчої системи та забезпечити її стійкість у довгостроковій перспективі. Подальші дослідження мають фокусуватися на оцінці ефективності фінансових інструментів у воєнний та повоєнний періоди.

Джерела

1. Підтримка аграріїв у бюджеті-2026: відновлення виробництва, розмінування та розвиток фермерства. *Міністерство фінансів України*. 2025. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/pidtrimka_agrariiv_u_biudzheti-2026_vidnovlennia_virobnitstva_rozminuvannia_ta_rozvitok_fermerstva-5488
2. Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві розширює доступ фермерів до фінансування. *Міністерство економіки України*. 2025. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/aa684333-8884-4deb-8b05-fbeccb87c99e
3. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/

npas/pro-skhvalennia-stratehii-prodovolchoi-bezpeky-ukrainy-na-period-do-2027-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-i230724-684
4. Фінансові механізми забезпечення продовольчої безпеки. *Дніпровський державний аграрно-економічний університет*. 2025. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21725/1/forum-2025-207-209.pdf
5. Напрями забезпечення продовольчої безпеки України в умовах російсько-української війни. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2025. № 1(44). URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2025/1/4.pdf
6. Ключові законодавчі ініціативи та заходи, спрямовані на підтримку аграрного сектора в умовах війни. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-zakonodavchi-initsiatyvy-ta-zakhody-spryamovani-na-pidtrymku

М. М. БРЕНДАК
здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

А. А. ТЕЛЕНДІЙ
канд. наук з держ. упр., доцент кафедри ННІУЕБ

ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИЗИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Прогнозування продовольчих ризиків є одним з ключових інструментів стратегічного публічного управління, що дозволяє державі переходити від реактивного реагування на кризи до проактивного планування та запобігання загрозам продовольчій безпеці. В Україні, де аграрний сектор зазнає постійного впливу воєнних дій, кліматичних змін, енергетичних криз, блокад експортних шляхів та глобальної волатильності цін, прогнозування ризиків набуває стратегічного значення для збереження стабільності харчового постачання, захисту вразливих груп населення та забезпечення національної безпеки [1].

Прогнозування продовольчих ризиків розуміється як системний процес ідентифікації, оцінки ймовірності та потенційних наслідків загроз (внутрішніх і зовнішніх), моделювання сценаріїв розвитку та формування превентивних заходів на основі даних, аналітики та прогнозних моделей. Актуальність теми посилюється тривалістю воєнного стану, необхідністю післявоєнного відновлення та інтеграцією з глобальними системами раннього попередження. Метою даних тез є розкрити сутність прогнозування як інструменту стратегічного управління, його методологічні основи, застосування в Україні та напрями вдосконалення.